

УДК 338.33

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ МОЛОЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Савіна С.С.

методист навчальної частини,
Вінницький національний аграрний університет

Узагальнено підходи до визначення поняття "організаційно-економічний механізм", дано визначення організаційно-економічного механізму управління підприємством молочної промисловості, визначені його особливості, структура і функції з метою підвищення ефективності господарської діяльності підприємства молочної промисловості.

Ключові слова: господарський механізм, організаційно-економічний механізм, управління, планування, аналіз, прогнозування.

Вступ. Молочна промисловість є провідною галуззю харчової і переробної промисловості, оскільки частка витрат на молочні продукти займає четверте місце після витрат на хлібобулочні, м'ясні, борошняні та макаронні вироби і становить 15% від загальних витрат на продукти харчування, Молока і молочні продукти завжди є особливо цінними та незамінними продуктами для осіб похилого віку і дітей [7].

Ефективна діяльність підприємств молочної промисловості, підвищення якості і конкурентоспроможності молочної продукції сприятиме насиченню внутрішнього ринку доступними різним групам споживачів високоякісними продуктами харчування, забезпеченню національної продовольчої безпеки, підвищенню життєвого рівня населення, росту його зайнятості, нарощуванню конкурентних переваг підприємства й регіону.

В умовах розвитку ринкових відносин успішне функціонування підприємств можливе за умов своєчасної розробки і прийняття управлінських рішень, направлених на адаптацію до змін зовнішнього середовища, аналіз ринкової кон'юнктури, удосконалення системи управління підприємством, тобто господарського механізму, тому дослідження проблем формування організаційно-економічного механізму управління підприємства молочної промисловості як складової його господарського механізму є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні проблеми формування організаційно-економічного механізму підприємства досліджувались такими вітчизняними і зарубіжними вченими, як Л. Абалкін, В. Андрійчук, П. Буніч, М. Круглов, А. Кульман, Т. Ландіна, Дж. Лафта, Ю. Лузан, Е. Мінаєв, Т. Мостенська, О. Олійник, Б. Пасхавер, В. Павлов, П. Саблук, А. Чухно О. Шермет, Ю. Ященко та ін.

У наукових працях зазначених авторів розкрито сутність і склад господарського, методологію його формування. Проте потребують подальшого

дослідження питання побудови та удосконалення структури організаційно-економічного механізму підприємств, методики оцінювання його ефективності.

Метою даного дослідження є вивчення основних проблем формування організаційно-економічного механізму управління підприємств молочної промисловості, визначення його функцій, структури і взаємозв'язків з метою підвищення ефективності господарської діяльності підприємства молочної промисловості.

Основні результати дослідження. У науковій літературі механізм визначається як система, призначена для забезпечення організації, функціонування і життєдіяльності господарчого суб'єкта. Структура і зміст механізму змінюються у процесі розвитку суспільного виробництва. Ряд вчених-економістів розглядають механізм як складну, багатопланову систему, проте висвітлюють лише його складові. [1, 5].

Під господарським механізмом розуміють механізм, який реалізує взаємодію керуючої і керованої підсистем і представляє собою сукупність економічних методів і важелів, організаційної структури управління, форм і методів впливу на діяльність економічної системи, орієнтованих на суспільні потреби [2].

Господарському механізму характерні такі системні властивості: складність ієрархічної структури; специфічні особливості природи економічних процесів і явищ, що виражаються у взаємодії об'єктивних і суб'єктивних факторів; цілісність системи; складні інформаційні процеси, обумовлені численними взаємозв'язками між суб'єктом і об'єктом господарського механізму; множинність цілей, які можуть не збігатися із цілями окремих складових; динамічність процесів, які мають стохастичний характер. багатofункціональність.

Ми вважаємо, що поряд з традиційними функціями господарський механізм транзитивного типу повинен виконувати й особливі функції, властиві лише цій перехідній формі соціально-економічних і організаційно-економічних відносин. До них, з нашої точки зору, відносяться: функція деструкції, функція санації, функція адаптації, функція творення, функція самозахисту системи та економічної.

Досягнення узгодженості функції має бути як по вертикалі (субординації), так і по горизонталі (координація) – як в межах кожної з підсистем, так і господарського механізму в цілому. Господарський механізм підприємств слід розглядати з позицій сфер регулювання, зовнішнього та внутрішнього середовища.

Паламарчук О.М. виділяє такі внутрішні фактори управління підприємством: організаційні, структурні, технічні, економічні, адміністративні, матеріальні і, відповідно, основними видами механізмів управління є: організаційні, економічні, структурні механізми, механізми організації управління, технічні і адміністративні, інформаційні механізми та інші.

В економічній літературі часто вживається поняття “організаційно-

економічний механізм”, що застосовується, як правило, для окреслення організаційних елементів економічного механізму [4].

Організаційно-економічний механізм підприємства є результатом дії системи внутрішніх і зовнішніх чинників функціонування та розвитку підприємства, в якому відображається складна система різноманітних економічних відносин. Разом з тим, зі свого якісного боку, він виступає і визначальним фактором успішності цього підприємства, будучи інструментом досягнення поставленої мети [8].

До ознак, які розкривають сутність організаційно-економічного механізму відносять: елементна, за якою механізм розглядається як організуюча система взаємозв'язків між структурними елементами; функціональна, яка визначає як сукупність видів діяльності, спрямовану на досягнення визначеної мети; процесна, яка характеризує механізм як процес підготовки і прийняття управлінських рішень [6].

На нашу думку, організаційно-економічний механізм (ОЕМ) управління підприємством молочної промисловості є складовою господарського механізму, яка представляє собою систему організаційних та економічних методів забезпечення взаємодії організаційних, виробничих, фінансово-економічних процесів на всіх рівнях управління, що сприяє збільшенню конкурентних переваг та ефективності діяльності підприємства в цілому.

Основною функцією даного механізму є реалізація процесу розробки, прийняття і виконання управлінських рішень, спрямованих на досягнення поставленої мети підприємства, об'єктом впливу організаційно-економічного механізму є потенціал підприємства, а кінцевою метою його функціонування – досягнення ефективних результатів діяльності підприємства.

ОЕМ управління підприємством молочної промисловості включає такі підсистеми (рис. 1): прогнозування і планування розвитку; мотивації, організації, контролю; інформаційного забезпечення.

Рис. 1. Структура організаційно-економічного механізму управління підприємством молочної промисловості

Підсистема прогнозування і планування розвитку реалізує такі функції:

– аналіз ринкової структури виробництва і споживання і чинників, що впливають на її розвиток;

- прогнозування тенденцій розвитку ринку;
- аналіз можливостей і загроз зовнішнього середовища;
- аналіз сильних і слабких сторін внутрішнього середовища підприємства молочної промисловості;
- оцінка і вибір оптимальних варіантів розвитку підприємства;
- прогнозування розвитку за обраними варіантами;
- планування діяльності по кожному з обраних варіантів розвитку, [3].

Підсистема мотивації призначена для виконання таких функцій: мотивація підприємництва; мотивація розвитку виробництва; мотивація праці; мотивація споживання нової продукції.

Мотиваційний механізм праці, спрямований на підвищення продуктивності праці, на раціональне використання виробничих ресурсів. Мотиваційний механізм виробництва нової продукції повинен забезпечити підвищення науково-технічного рівня підприємства, запровадження нововведень у виробництво, а також освоєння нових видів продукції, інновацій. Мотиваційний механізм підприємництва направлений на досягнення успіхів в умовах конкуренції на ринку.

Сукупність функцій підсистеми організації включає:

- виділення пріоритетів і переваг у діяльності підприємством молочної промисловості;
- формування та оптимізація організаційних структур управління та організаційно-економічних зв'язків для забезпечення пріоритетних напрямків розвитку підприємства;
- формування їх оптимальної структури ресурсного забезпечення діяльності підприємства молочної промисловості;
- контроль за господарською діяльністю підприємства в умовах змін зовнішнього і внутрішнього середовища.

При цьому необхідно відзначити, що планування реалізується за допомогою системи завдань і цілей, стратегій, програм і планів; регулювання оподаткування, ціноутворення, фінансово-кредитної системи, інвестиційної й інноваційної діяльності, комерційного розрахунку, системи економічних нормативів; мотивація – системи підготовки і використання кадрів, економічного стимулювання і санкцій; контроль – спостереження за роботою підприємства, аналізу результатів роботи, виявлення відхилень, аналізу напрямків усунення відхилень, попередження помилок і розробки програм недопущення негативних відхилень.

Підсистема інформаційного забезпечення здійснює збір, накопичення, збереження та аналіз інформації, необхідної для виконання функцій всіх підсистем OEM управління підприємством.

До основних принципів побудови OEM підприємства молочної промисловості слід віднести: децентралізація, комплексність, системність, гнучкість, відкритість, стабільність, спадкоємність, інноваційна спрямованість, адекватності соціально-економічній ситуації.

Поряд із загальними принципами і формами організації виробничого

процесу в конкретних умовах функціонування підприємства слід враховувати особливості молочної промисловості:

- тісний економічний взаємозв'язок з сільським господарством, який викликає залежність молокопереробних підприємств від виробників молочної сировини;
- високі витрати на заготівлю сільськогосподарської продукції;
- сезонність та масовість виробництва;
- використання специфічної початкової сировини, яка має характер швидкого псування;
- урахування в сировині, крім кількісних показників, ще і якісних характеристик;
- специфіка виробничої структури, а саме безперервність і відносно невелика тривалість виробничого процесу;
- виробництво молочної продукції послідовною обробкою сировини відповідно технологічних фаз, стадій із суворим дотриманням рецептурного режиму.

Для підвищення ефективності молокопереробного виробництва необхідні:

- удосконалення організаційного рівня підприємства та технічного оснащення виробництва;
- раціональна організація заготівельної діяльності на молокопереробних підприємствах;
- збільшення випуску якісної продукції за рахунок ефективнішого використання робочих машин та устаткування;
- економія і раціональне використання матеріальних ресурсів та підвищення рівня технологічних процесів виробництва;
- підвищення рівня ефективності управління та обслуговування виробництва.

На сучасному етапі економічного розвитку підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств можливе за умов впровадження інноваційних технологій виробництва, розвитку інтеграційних процесів, залучення інвестицій для модифікації технологічного обладнання, використання математичних методів та інформаційних технологій в процесі прийняття управлінських рішень.

Висновки. Організаційно-економічний механізм підприємства молочної промисловості слід розглядати як складу систему, що включає підсистеми прогнозування і планування розвитку, мотивації, організації, інформаційного забезпечення. Формування дієвого організаційно-економічного механізму сприятиме вирішенню однієї з найважливіших проблем сучасного господарювання – підвищення конкурентоспроможності українських підприємств молочної промисловості.

Література

1. Амбросов В.Я., Маренич Т.Г. Наукові положення удосконалення

економічного і господарського механізмів розвитку сільського господарства // Економіка АПК.– 2005. – № 10. – С.14

2. Грещак М. Г. Внутрішній економічний механізм підприємства: Навч. посібник / М. Г. Грещак, О. М. Гребешкова, О. С. Коцюба; за ред. М. Г. Грещака. – К.: КНЕУ, 2001. – 228 с.

3. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 295 с.

4. Паламарчук О.М. Сутність та формування організаційно-економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс] / О.М. Паламарчук // Економічний вісник університету – 2011. – Вип. 17/2 – Режим доступу:

http://www.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/Evu/2011_17_2/Palamarchuk.pdf

5. Пристюк В.М. Методична програма приведення в дію господарського механізму стабілізації середовища підприємств // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. Зб. наук. праць СНУ імені В. Даля. Вип. 14. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2005. – С.50-56.

6. Полозова Т.В. Сутність організаційно-економічного механізму функціонування підприємств промисловості / Т. В. Полозова, Ю. В. Овсюченко // Вісник МСУ / Vesntnik VSU /, економічні науки. –Том VIII. – 2005. – №1-2. – С. 63-65.

7. Савицька В. Актуальні проблеми розвитку ринку молока і молочних продуктів / В. Савицька // Економіка АПК. – 2002. – № 11. – С. 102-138.

8. Чепурко В. В. Моделі ситуаційної діагностики стану аграрних підприємств / В. В. Чепурко // Фінанси України. – 2000. – №6. – С. 79-90.

Summary

Organizational economic mechanism for the dairy industry / Savina S.S.

Generalized and systematic approach to the concept of "organizational-economic mechanism", the definition of the organizational and economic mechanism for the dairy industry, to define its characteristics, structure and function in order to improve the efficiency of business enterprises of the dairy industry.

Keywords: economic mechanism, organizational and economic mechanism, management, planning, analysis, and forecasting.